

Ivana Visković*

Međugeneracijski prijenos vrijednosti s roditelja na djecu adolescente u općini Tučepi¹

UDK: 316.356.2(497.5 Tučepi)
Prethodno priopćenje

Primljeno: 14. 5. 2012.
Prihvaćeno: 20. 5. 2012.

Sažetak: *Vrijednosti su dio osobnosti svakog pojedinca, polazišta mišljenja i stavova, regulatori djelovanja i prihvaćanja ili odbacivanja društvenih norma. Vrijednosti se izgrađuju u okviru autentične životne zajednice, a oblikuju osobnim izborima i djelovanjima pojedinca. Vrijednosti imaju važnu ulogu u usmjeravanju ponašanja pojedinca.*

Ovaj rad daje prikaz analize temeljnih životnih vrijednosti i rezultate empirijskog istraživanja o međugeneracijskom prijenosu vrijednosti s roditelja na djecu viših razreda Osnovne škole Tučepi. Za istraživanje je upotrijebljen izvorni instrument autora Crace i Browna „Procjena vrijednosti koje vode ponašanja i utječu na donošenje odluka“ (Crace i Brown, 1996.).

Rezultati istraživanja ukazuju na međugeneracijski prijenos vrijednosti: odgovornost, neovisnost, stvaralaštvo, materijalna sigurnost i skrb o sebi. Statistički značajna razlika između djece i roditelja utvrđena je u procjeni značajnosti: samoostvarenost (uspješnost), pripadanje, ekološka svijest, solidarnost, zdravlje, skromnost, tradicijske/obiteljske vrijednosti, znanje (učenje) i duhovnost. Ustvrdeno je postojanje pozitivne korelacije vrijednosti: ekološka svijest i zdravlje, ekološka svijest i duhovnost, duhovnost i zdravlje, skromnost i znanje. Ustvrdeno je postojanje negativne korelacije zadovoljstva životom s pripadanjem i tradicijskim vrijednostima. Provedena analiza nije ukazala na povezanost zaposlenosti roditelja iz uzorka s njihovom procjenom osobnog zadovoljstva života. Rezultati ukazuju na to da su djeca zadovoljnija životom nego roditelji.

Ključne riječi: *djeca, međugeneracijski prijenos vrijednosti, roditelji, vrijednosti.*

¹ Ovaj rad dio je diplomskog rada pod nazivom „Međugeneracijski transfer vrijednosti“, mentorica prof. dr. sc. Maja Ljubetić.

Ivana Viskovic*

Intergenerational Transfer of Values from Parents to Adolescent Children in the Tučepi Municipality

UDC: 316.356.2(497.5 Tučepi)
Preliminary communication

Accepted: 14th May, 2012
Confirmed: 20th May, 2012

Summary: *Values are a part of each individual's personality, the starting point for making their opinions and creating their attitudes; they regulate individual's actions and acceptance or rejection of social norms.*

Values are developed within the framework of authentic living community and are formed by personal choices and actions of individuals. Values play an important role in governing the behavior of individuals.

This paper portrays the analysis of basic life values and the results of empirical research regarding the intergenerational transfer of values from parents to children attending senior levels of the Tučepi Elementary School. Research used the original instrument by authors Crace and Brown "Assessment of values that guide behavior and influence decision-making" (1996).

The results indicate there is an intergenerational transfer of values: responsibility, independence, creativity, material security and personal care. Significant statistical difference between children and parents was established in the assessment of value significance: self-realization (successfulness), belonging, ecological awareness, solidarity, health, modesty, traditional/family values, knowledge (learning) and spirituality. Positive correlation between values was established: ecological awareness and health, ecological awareness and spirituality, spirituality and health, modesty and knowledge. The existence of negative correlation was established between satisfaction with life and belonging and traditional values. Negative correlation was established between life satisfaction and belonging and traditional values. The analysis did not show correlation between employment of parents and their estimation of life satisfaction. Results have shown the children are more satisfied with their life than the parents.

Keywords: *children, intergenerational transfer of values, parents, values.*

1. Uvod

Vrijednosti su temeljna polazišta kulture svake društvene zajednice. Svaka društvena zajednica, kao skup pojedinaca povezanih zajedničkim porijeklom, ciljem ili interesom, stvara svoju autentičnu kulturu kao skup implicitnih i eksplicitnih

vrijednosti koje se očituju u međusobnim odnosima, ponašanjima, komunikaciji, načinu iskazivanja osjećaja i djelovanja, artefaktima i ritualima zajednice. „Vrijednosti su vjerovanja što je poželjno ili dobro. Vrijednosti odražavaju kulturu društva i one su uvelike zajedničke pripadnicima te kulture. Ako pojedinac prihvati neku vrijednost kao svoju, ona postaje njegov cilj” (Krech, Crutchilds, 1972.: 105).

Mougniotte (1995.) vrijednosti definira kao načela za koja se drži da zavređuju poštivanje, prema kojima usmjeravamo svoje ponašanje i izričemo sudove. Vrijednosti se mogu odrediti i kao „ideje ili vjerovanja o poželjnim ciljevima ili ponašanjima, koja nadilaze specifične situacije, usmjeravaju odabir i procjenu ponašanja i događanja te su hijerarhijski organizirana s obzirom na njihovu relativnu važnost za pojedinca“ (Ferić, 2009.: 14).

Čovjek i život, kao apsolutne vrijednosti, prihvatljive su (bar deklarativno) većini čovječanstva. Temeljne ljudske vrijednosti kao što su *ljubav, mir, prijateljstvo i zdravlje*, zajedničke su većini ljudi u svim društvenim zajednicama kroz povijest. Kao univerzalne vrijednosti možemo prihvatiti Aristotelove stožerne vrjednote: *razboritost, pravednost, prijateljstvo i umjerenost* (Aristotel, 1988.: 146). *Deklaracija o svjetskoj etici* (Parlament svjetskih religija, 1993.) naznačila je *ljudskost i uzajamnost* kao apsolutne vrijednosti. Iz ovih vrijednosti izvedene su: *strahopoštovanje pred životom, dostojanstvo ljudske osobe, sloboda, pravednost, nenasilje, solidarnost, snošljivost, vjerodostojnost, ravnopravnost među spolovima, društvena jednakost, rad, poštenje, mir, zdravlje, očuvanje prirode i čovjekova okoliša* te ostale demokratske vrijednosti. U *Općoj deklaraciji o pravima čovjeka* (Ujedinjeni narodi, 2011.) kao temeljna vrijednost navedeno je *ljudsko dostojanstvo svih ljudskih bića*.

Svaki pojedinac ima svoje vrijednosne sustave pri čemu dominira jedna „idealna“ opća vrijednost, svojevrsno životno određenje (Havelka, 1998.). Neka istraživanja (Rokeach, 1973.; Feather, 1986.), svjedoče o (relativnoj) trajnosti i stabilnosti sustava vrijednosti, dok novija (Seligman i Katz, 1996.) ukazuju na promjenjivost vrijednosnih prioriteta pa se zato sve više upotrebljava termin *vrijednosne orijentacije*. Vrijednosne orijentacije zavisne su o situacijskom kontekstu i procjeni pojedinca te značajnosti koju pojedinac pridaje životnim područjima. U složenim životnim situacijama mogući su konflikti vrijednosti pojedinca (npr. obitelj ili karijera). Pojedinac i dalje zadržava osobne vrijednosne orijentacije, ali se mijenjaju prioriteta. Leff (1978.), Altemeyer (1988.) i Inglehart (1990.) tvrde da do promjene vrijednosnih orijentacija pojedinca dolazi postupno: sazrijevanjem pojedinca i ovisno o društvenim situacijama. Zato prihvaćamo stajalište da svaki pojedinac ima osobnu vrijednosnu orijentaciju po čemu procjenjuje što mu je važno u životu. Procjena je visoka razina percepcije drugih (ljudi, stvari, pojava i sl.), odnosno, „viđenje objektivne stvarnosti kojoj je pridodan vrijednosni sud opažaća“ (Ljubetić, 2009: 17.). Na osnovi procjene odlučujemo o djelovanju.

2. Odgojne vrijednosti

Odgojne vrijednosti su „regulacijski i pokretački čimbenik odgoja“ (Mougniotte, 1995.: 39). Odgojne vrijednosti definirane su obrazovnim politikama pojedine zemlje. Sve su češće to vrijednosti *samorazvijanja: emancipacija, samoozbiljenje, upravljanje samim sobom*. Naglašavaju se *odgovornost* i vrijednosti prihvaćanja: *savjesnost, marljivost, spremnost na uklapanje (socijalizacija, akulturalizacija)*. Hentig (1997.) kao temeljnu odgojnu vrijednost navodi *slobodu* djece i razvoj njihove odgovornosti umjesto poslušnosti i udovoljavanja očekivanjima odraslih. Kod djece, smatra Hentig, treba poticati razvoj samostalnosti, tolerantnosti i spremnosti na suradnju te osnaživati osobnu prosudbu. Razvojem samostalnosti i odgovornosti, te sudioništva (u smislu jednakopravnog sudjelovanja u javnim poslovima) i emancipacije (poticanje jednakopravnosti), smatra Juul (2009.), dolazimo do zrelosti koja podrazumijeva razumijevanje samog sebe.

Vrijednosti se usvajaju procesima socijalizacije, odgoja i obrazovanja. Ako se pojedinac osjeća pripadajuće u društvenoj zajednici, usvaja vrijednosti zajednice kao osobne (Maio i Olson, 1998.). Obitelj i odgojno-obrazovne ustanove prve su instance socijalizacije djece pa se nameće zaključak da je međugeneracijski transfer vrijednosti s odraslih, roditelja/skrbnika i odgajatelja/učitelja, na djecu/učenike, posve logičan.

Međugeneracijski prijenos vrijednosti unutar obitelji dokumentiran je brojnim istraživanjima (Rohan i Zanna, 1996.; Knafo i Schwartz, 2001.). Na razini obitelji uočene su „sličnosti u vrijednosnim prioritetima djece i njihovih roditelja“ (Ferić, 2009.: 126). Rezultati recentnih istraživanja pokazuju kako roditelji djeci u pravilu nastoje prenijeti vrijednosti za koje se sami zalažu: *obitelj i ljubav* (Raboteg-Šarić i Brajša-Žganec, A. 1993.; Janković 1998., 2004.) te *iskrenost, pristojnost, toleranciju, poštivanje drugih ljudi i osjećaj odgovornosti* (Baer i sur., 1996.). Ipak, u nekim radovima utvrđena je relativno niska povezanost između vrijednosnih orijentacija roditelja i djece adolescentne ili mlade odrasle dobi (Hoge i sur., 1982.).

Kako će teći proces prijenosa vrijednosti s roditelja na djecu te kakav će biti konačan učinak (internalizacija vrijednosti), ovisi o nizu čimbenika, kao što su: dob i spol djeteta, razina suglasja obaju roditelja u pogledu vrijednosnih prioriteta, odnos roditeljskog ponašanja i vrijednosti za koje se zalažu, roditeljski odgojni stil te način na koji djeca percipiraju roditeljsko ponašanje (Grusec i Goodnow, 1994.; Ferić, 2009.). Što je veća konzistentnost roditeljskog ponašanja i vrijednosti koje roditelji nastoje prenijeti djeci, to je prijenos uspješniji. „Sličnost vrijednosnih prioriteta roditelja i djece veća je u onim obiteljima u kojima se roditelji jasno i dosljedno ponašaju u skladu s vrijednostima koje ističu kao važne“, (Ferić,

2009.: 127). Dugogodišnja istraživanja Browna i Crace (1996.) ukazuju na to da su ponašanja modela dostupnih u odrastanju (roditelji, učitelji) značajna za preuzimanje vrijednosti koje prethode tim ponašanjima. Brown i Crace (1996.) ističu značajnost formiranja vrijednosnih prioriteta. Kao prioritetne vrijednosti pojedinci najčešće ističu vrijednosti koje ih čine zadovoljnim, a ne one koje su preuzeli od roditelja. Vrijednosti koje djecu čine zadovoljnim vezane su uz njihove psihičke potrebe (pripadanje, samoostvarenost, zabava, neovisnost) i one ih potiču na aktivnosti u kojima će te potrebe i zadovoljiti.

3. Metoda istraživanja

Ovaj rad prikaz je empirijsko neeksperimentalnog istraživanja vrijednosnih orijentacija učenika viših razreda Osnovne škole Tučepi i njihovih roditelja. Istraživanje je provedeno u travnju 2012. godine.

3.1. Sudionici i postupak

Uzorak empirijskog istraživanja obuhvaća populaciju 116 učenika viših razreda Osnovne škole Tučepi. Učenici su anketirani u školi. Upitnik je valjano ispunilo 97,3% populacije (N=111). Upitnici su, preko djece, dostavljeni i roditeljima (koji su Upitnik ispunjavali kod kuće). Vraćeno je 127 valjano ispunjenih upitnika od čega 56,69% majka (N=72) i 43,30% očeva (N=55). Nemamo uvida u brojnosti populacije roditelja (imaju li pojedini roditelji dvoje ili više učenika viših razreda).

Prosječna dob učenika u uzorku je 11,8 godina i kreće se u rasponu od 10 do 14 godina. Od 111 učenika, djevojčica je 45,94% (N= 51), a dječaka 54,05% (N=60). Prosječna je dob roditelja 41,5 godina i kreće se u rasponu od 26 do 58 godina života. Većina je roditelja (94,48%) u braku. Prosječan bračni staž iznosi 16 godina, u rasponu od 4 do 33 godine. Srednjoškolsko obrazovanje ima 76,37% roditelja iz uzorka a samo jedan roditelj ima postdiplomsko obrazovanje. Samo 58% roditelja (N=73) stalno je zaposleno, a 19% (N=25) trajno je nezaposleno. Njih 23% (N=29) radi samo sezonski, što objašnjava činjenica da su Tučepi turističko mjesto u kojemu se većina stanovništva bavi (sezonski) turizmom. Prosječni radni staž roditelja iz uzorka iznosi 16,37 godina u rasponu od 1 do 36 godina. Nikada nije bilo zaposleno 12 ispitanika, odnosno 9,44% roditelja iz uzorka.

3.2. Instrument

Za prikupljanje podataka u ovom istraživanju upotrijebljen je izvorni instrument „Procjena vrijednosti koje vode ponašanja i utječu na donošenje odluka“, temeljen na *Inventaru životnih vrijednosti* (Crace i Brown, 1996.).

Instrument je konstruiran na postavci da su vrijednosti povezane s ponašanjima. Instrument je standardiziran, metrijski obrađen i interkulturalno baždaren. Vrijednosti su iskazane kroz 42 čestice. Svaka je varijabla tri puta modificirana kako bi se utvrdila dosljednost odgovora ispitanika. Suglasnost s tvrdnjama ispitanici procjenjuju na petostupanjskoj skali Likertova tipa. Skala je primijenjena da bi se ispitao opći odnos ispitanika prema (nekim) životnim vrijednostima u konkretnoj društvenoj situaciji. Uz izvorni instrument, konstruiran je i Upitnik općih podataka kojim su ispitane sociodemografske varijable (dob i spol, a za roditelje i mjesto odrastanja, razina formalnog obrazovanja, bračni status i zaposlenost) te procjena zadovoljstva životom.

Generalna hipoteza Ho ovog istraživanja pretpostavlja pozitivnu linearnu povezanost sustava vrijednosti roditelja i djece: *Nema statistički značajne razlike između roditelja i djece u Tučepima pri procjeni vrijednosti koje vode ponašanju i utječu na donošenja odluka.*

Kao alternativne hipoteze uzimamo:

H1: *Nema statistički značajne razlike u procjeni zadovoljstva životom djece i roditelja.*

H2: *Procjena zadovoljstva života roditelja zavisna je o zaposlenju roditelja.*

H3: *Postoji korelacija između pojedinih vrijednosti koje vode ponašanju i utječu na donošenja odluka roditelja i djece.*

4. Rezultati i rasprava

Zavisne varijable istražene su upitnikom *Procjena vrijednosti koje vode ponašanja i utječu na donošenje odluka* (Crace i Brown, 1996.). Procjenjujući stupanj značajnosti u kojemu navedena uvjerenja utječu na donošenja odluka i ponašanja, ispitanici posredno iskazuju svoje vrijednosne orijentacije.

Tablica 1 – Procjena značajnosti vrijednosti (aritmetička sredina vrijednosti)

<i>varijabla</i>	<i>M djeca/učenici</i>	<i>rang</i>	<i>M roditelji</i>	<i>rang</i>
zdravlje	4,42	1.	4	10.
samoostvarenost, uspješnost	4,39	2.	4,20	5.
odgovornost	4,29	3.	4,37	1.
pripadanje	4,25	4.	4,06	7.
materijalna sigurnost	4,21	5.	4,12	6.
duhovnost	4,19	6.	4,03	9.
solidarnost	4,04	7.	4,37	1.
obiteljske vrijednosti	4,04	7.	4,32	3.
znanje	4,03	9.	3,76	13.
neovisnost	3,97	10.	4,04	8.
stvaralaštvo	3,95	11.	3,82	12.
privatnost	3,74	12.	3,66	14
ekološka svijest	3,63	13.	4,25	4.
skromnost	3,26	14.	3,88	11.

Razvidno je da roditelji značajnije vrjednuju *solidarnost*, *obiteljske vrijednosti* i *ekološke vrijednosti*. Djeca značajnije vrjednuju *samoostvarenost*, *pripadanje*, *stvaralaštvo*, *materijalnu sigurnost*, *zdravlje*, *vrijeme za sebe*, *znanje* i *duhovnost*. Neobično je da su zdravlje i duhovnost, koje su, prema Schwartzovoj tipologiji (Schwartz, 1992.), vrijednosti starijih generacija, djeca procijenila značajnije nego roditelji. Ovakvo vrjednovanje možda možemo pripisati negativnom osobnom iskustvu². Zabrinjavajuće je što roditelji nisko rangiraju znanje. Moguće je da taj podatak možemo povezati s relativno niskom razinom formalnog obrazovanja roditelja i činjenicom da je 1/5 roditelja trenutno nezaposlena, dok ih 1/10 nikada i nije bila formalno zaposlena. U dugoročnoj perspektivi zabrinjavajuće je kakve stavove djeci prenose roditelji koji učenje i znanje rangiraju znatno niže nego sama djeca.

² Bolest i smrt vršnjaka.

Testirali smo postojanje statistički značajne razlike između vrijednosnih orijentacija djece i roditelja.

Tablica 2 – Testiranje značajnosti razlike procjene djece i roditelja

	zadovoljstvo životom	samoostva- renost	pripadanje	ekološka svijest	solidarnost
Mann-Whitney U	5232,500	5638,500	5841,000	4169,500	4987,000
Wilcoxon W	11448,500	13766,500	13969,000	10385,500	11203,000
Z	-3,993	-2,707	-2,310	-5,483	-3,948
Asymp. Sig. (2-tailed)	,000	,007	,021	,000	,000

	stvaralaštvo	materijalna sigurnost	zdravlje	skromnost	neovisnost
Mann-Whitney U	6034,500	6352,000	4397,000	3728,000	6659,500
Wilcoxon W	14162,500	14480,000	12525,000	9944,000	12875,500
Z	-1,931	-1,332	-5,075	-6,328	-,744
Asymp. Sig. (2-tailed)	,054	,183	,000	,000	,457

	obiteljske vrijednosti	privatnost	odgovornost	znanje	duhovnost
Mann-Whitney U	5661,500	6623,000	6502,000	5427,000	5999,000
Wilcoxon W	11877,500	14751,000	12718,000	13555,000	14127,000
Z	-2,661	-,816	-1,051	-3,097	-2,007
Asymp. Sig. (2-tailed)	,008	,415	,293	,002	,045

Na razini značajnosti od 95%, nije utvrđena statistički značajna razlika odgovora između roditelja i djece za vrijednosti: stvaralaštvo, materijalna sigurnost, neovisnost (samostalnost), privatnost i odgovornost. Za sve ostale vrijednosti: samoostvarenost (uspješnost), pripadanje, ekološka svijest, solidarnost, zdravlje, skromnost, tradicijske/obiteljske vrijednosti, znanje (učenje) i duhovnost, na razini značajnosti od 95%, postoji statistički značajna razlika između djece i roditelja. Generalna se hipoteza djelomično prihvaća.

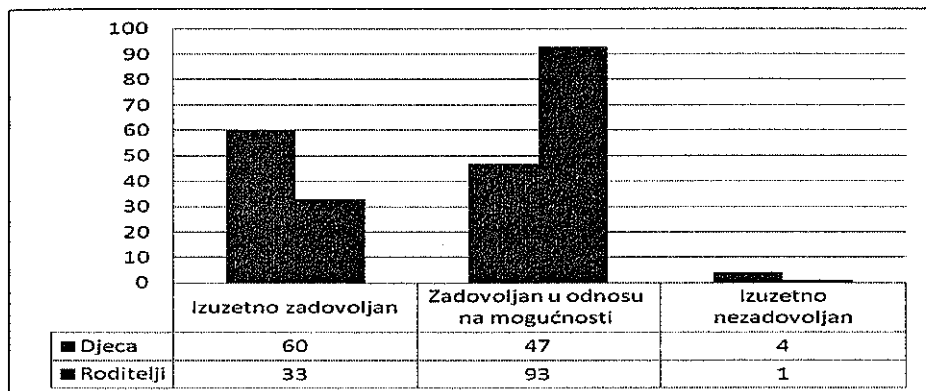
Ispitali smo procjenu djece i roditelja zadovoljstvom života. Učenici, njih 54%, značajno su zadovoljniji životom nego njihovi roditelji (26%). Roditelji u većini (73,22%) navode da su „zadovoljni koliko je to moguće u trenutnoj društvenoj situaciji“. Ovaj podatak moguće je objasniti životnim iskustvom roditelja. Ako zadovoljstvo procijenimo kao dihotomnu varijablu (zadovoljni – nezadovoljni), onda je populacija učenika i uzorak roditelja u cjelini zadovoljna. Međutim, postotak „izuzetno nezadovoljnih učenika“ (4%) značajno je veći

nego broj „izuzetno nezadovoljnih” roditelja (0,8%). Ovo je moguće tumačiti razvojnim krizama adolescenata i/ili otporima prema roditeljima. *Hi-kvadrat testom* dodatno smo testirali postojanje statistički značajne razlike u procjeni djece i roditelja zadovoljstvom života.

Tablica 3 – Zadovoljstvo životom

	status ispitanika	Kako procjenjujete svoje zadovoljstvo životom?
Chi-Square	81,195 ^a	351,158 ^b
Df	2	4
Asymp. Sig.	,000	,000

Na razini značajnosti od 99% odbacujemo hipotezu H1 koja glasi: *Nema statistički značajne razlike u procjeni zadovoljstva životom djece i roditelja* jer je utvrđeno postojanje značajne razlike u procjeni osobnog zadovoljstva životom djece i roditelja u uzorku.

Graf 1 – Prikaz procjene zadovoljstva životom djece i roditelja

Testirali smo i korelaciju procjene zadovoljstva životom i statusom zaposlenja roditelja kako bismo utvrdili je li procjena zadovoljstva života roditelja zavisna o zaposlenju.

Tablica 4 – Povezanost zaposlenja s procjenom zadovoljstva životom

			zaposlenje	zadovoljstvo životom
Spearman's rho	zaposlenje	Correlation Coefficient	1,000	,102
		Sig. (2-tailed)	.	,263
		N	127	127
	zadovoljstvo životom	Correlation Coefficient	,102	1,000
		Sig. (2-tailed)	,263	
		N	127	254

Provedena analiza nije ukazala na povezanost zaposlenosti roditelja iz uzorka s njihovom procjenom osobnog zadovoljstva života. Stanovništvo Tučepi ima, uglavnom, relativno stalni izvor prihoda od turizma, što možda tumači podatak o nepovezanosti procjene zadovoljstva životom i (formalnim) radnim statusom. Na razini značajnosti 95% odbacujemo hipotezu H2 o korelaciji između statusa zaposlenosti roditelja i njihove procjene zadovoljstva životom.

Testirali smo korelacije svih vrijednosti djece i roditelja kako bismo ustvrdili postoji li korelacija između pojedinih vrijednosti koje vode ponašanju i utječu na donošenja odluka. Testiranje korelacije provedeno je pomoću Spearmonova testa na razini značajnosti 0,01 i 0,05.

Tablica 5 – Korelacija zavisnih varijabli (N=238)

		zadovoljstvo životom	V 1	V 2	V 3	V 4	V 5	V 6
zadovoljstvo životom	Correlation Coefficient	1,000	-,272**	-,132*	-,077	-,025	-,184**	-,085
	Sig. (2-tailed)	.	,000	,042	,234	,700	,004	,191
V1 uspjeh	Correlation Coefficient	-,272**	1,000	,434**	,232**	,391**	,528**	,487**
	Sig. (2-tailed)	,000	.	,000	,000	,000	,000	,000
V2 pripadanje	Correlation Coefficient	-,132*	,434**	1,000	,220**	,295**	,320**	,420**
	Sig. (2-tailed)	,042	,000	.	,001	,000	,000	,000
V3 ekološka svijest	Correlation Coefficient	-,077	,232**	,220**	1,000	,563**	,321**	,219**
	Sig. (2-tailed)	,234	,000	,001	.	,000	,000	,001
V4 solidarnost	Correlation Coefficient	-,025	,391**	,295**	,563**	1,000	,280**	,315**
	Sig. (2-tailed)	,700	,000	,000	,000	.	,000	,000
V5 stvaralaštvo	Correlation Coefficient	-,184**	,528**	,320**	,321**	,280**	1,000	,418**
	Sig. (2-tailed)	,004	,000	,000	,000	,000	.	,000
V6: materijalna sigurnost	Correlation Coefficient	-,085	,487**	,420**	,219**	,315**	,418**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,191	,000	,000	,001	,000	,000	.
V7 zdravlje	Correlation Coefficient	-,127	,363**	,432**	,157*	,294**	,326**	,341**
	Sig. (2-tailed)	,051	,000	,000	,015	,000	,000	,000
V8 skromnost	Correlation Coefficient	,081	,214**	,093	,411**	,522**	,265**	,125
	Sig. (2-tailed)	,216	,001	,152	,000	,000	,000	,054
V9 neovisnost	Correlation Coefficient	-,019	,306**	,317**	,293**	,317**	,369**	,494**
	Sig. (2-tailed)	,766	,000	,000	,000	,000	,000	,000
V10: tradicijske vrijednosti	Correlation Coefficient	-,143*	,438**	,349**	,524**	,648**	,412**	,316**
	Sig. (2-tailed)	,028	,000	,000	,000	,000	,000	,000
V11 privatnost	Correlation Coefficient	-,055	,336**	,257**	,218**	,245**	,347**	,289**
	Sig. (2-tailed)	,398	,000	,000	,001	,000	,000	,000
V12 odgovornost	Correlation Coefficient	-,177**	,455**	,331**	,478**	,606**	,369**	,323**
	Sig. (2-tailed)	,006	,000	,000	,000	,000	,000	,000
V13 učenje	Correlation Coefficient	-,123	,450**	,352**	,223**	,283**	,506**	,402**
	Sig. (2-tailed)	,059	,000	,000	,001	,000	,000	,000
V14 duhovnost	Correlation Coefficient	-,103	,292**	,173**	,131*	,252**	,189**	,226**
	Sig. (2-tailed)	,111	,000	,007	,043	,000	,004	,000

		V.7	V.8	V.9	V.10	V.11	V.12	V.13	V.14
zadovoljstvo životom	Correlation Coefficient	-,127	,081	-,019	-,143*	-,055	-,177**	-,123	-,103
	Sig. (2-tailed)	,051	,216	,766	,028	,398	,006	,059	,111
V1 uspjeh	Correlation Coefficient	,363**	,214**	,306**	,438**	,336**	,455**	,450**	,292**
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	,000	,000	,000	,000	,000	,000
V2 pripadanje	Correlation Coefficient	,432**	,093	,317**	,349**	,257**	,331**	,352**	,173**
	Sig. (2-tailed)	,000	,152	,000	,000	,000	,000	,000	,007
V 3: ekološka svijest	Correlation Coefficient	,157*	,411**	,293**	,524**	,218**	,478**	,223**	,131*
	Sig. (2-tailed)	,015	,000	,000	,000	,001	,000	,001	,043
V4 solidarnost	Correlation Coefficient	,294**	,522**	,317**	,648**	,245**	,606**	,283**	,252**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000
V 5 stvaralaštvo	Correlation Coefficient	,326**	,265**	,369**	,412**	,347**	,369**	,506**	,189**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,000	,004
V6: materijalna sigurnost	Correlation Coefficient	,341**	,125	,494**	,316**	,289**	,323**	,402**	,226**
	Sig. (2-tailed)	,000	,054	,000	,000	,000	,000	,000	,000
V 7 zdravlje	Correlation Coefficient	1,000	,090	,263**	,339**	,212**	,303**	,300**	,139*
	Sig. (2-tailed)	.	,164	,000	,000	,001	,000	,000	,033
V 8 skromnost	Correlation Coefficient	,090	1,000	,223**	,426**	,122	,307**	,161*	,090
	Sig. (2-tailed)	,164	.	,001	,000	,061	,000	,013	,166
V 9 neovisnost	Correlation Coefficient	,263**	,223**	1,000	,359**	,269**	,422**	,268**	,108
	Sig. (2-tailed)	,000	,001	.	,000	,000	,000	,000	,097
V 10: tradicijske vrijednosti	Correlation Coefficient	,339**	,426**	,359**	1,000	,233**	,530**	,244**	,230**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	.	,000	,000	,000	,000
V11 privatnost	Correlation Coefficient	,212**	,122	,269**	,233**	1,000	,380**	,372**	,236**
	Sig. (2-tailed)	,001	,061	,000	,000	.	,000	,000	,000
V 12 odgovornost	Correlation Coefficient	,303**	,307**	,422**	,530**	,380**	1,000	,393**	,204**
	Sig. (2-tailed)	,000	,000	,000	,000	,000	.	,000	,002
V 13 učenje	Correlation Coefficient	,300**	,161*	,268**	,244**	,372**	,393**	1,000	,329**
	Sig. (2-tailed)	,000	,013	,000	,000	,000	,000	.	,000
V14 duhovnost	Correlation Coefficient	,139*	,090	,108	,230**	,236**	,204**	,329**	1,000
	Sig. (2-tailed)	,033	,166	,097	,000	,000	,002	,000	.

Kazalo: * korelacija na razini značajnosti 0,01

** korelacija na razini značajnosti 0,05

*Nije ustvrđena korelacija između zadovoljstva životom i vrijednosti: ekološke svijesti, solidarnosti, materijalne sigurnosti, zdravlja, skromnosti, neovisnosti, privatnosti, znanja i duhovnosti. Na razini značajnosti 0,01 ustvrđeno je postojanje pozitivne korelacije za vrijednosti: ekološka svijest i zdravlje, ekološka svijest i duhovnost, duhovnost i zdravlje, skromnost i znanje. Na razini značajnosti 0,05 ustvrđeno je postojanje pozitivne korelacije: uspjeh i sve ostale varijable; solidarnost i sve ostale varijable; stvaralaštvo i sve ostale varijable; pripadanje i ostale varijable osim skromnosti; ekološka svijest i uspjeh, materijalna sigurnost, skromnost, neovisnost, tradicijske vrijednosti, privatnost, odgovornost i znanje; materijalna sigurnosti i ostale varijable osim skromnosti; zdravlje i neovisnost, tradicijske vrijednosti, privatnost, odgovornost i znanje; skromnost s tradicijskim vrijednostima i odgovornosti; tradicijske vrijednosti i pravednost, odgovornost, znanje i duhovnost; privatnost s odgovornosti, znanjem i duhovnosti; odgovornost sa znanjem i duhovnosti te znanje i duhovnost. Na razini značajnosti 0,01 ustvrđeno je postojanje negativne korelacije za varijable: zadovoljstvo životom i pripadanje te zadovoljstvo životom i obiteljske vrijednosti. Na razini značajnosti 0,05 ustvrđeno je postojanje negativne korelacije za varijable: zadovoljstvo životom i uspjeh, zadovoljstvo životom i stvaralaštvo, zadovoljstvo životom i odgovornost. Slijedom rezultata možemo djelomično prihvatiti H3: *Postoji korelacija između pojedinih vrijednosti koje vode ponašanju i utječu na donošenja odluka.**

Bez obzira na reprezentativnost uzorka (cijela populacija adolescenata), rezultati ne daju mogućnost uopćavanja ni generaliziranja. Sama priroda vrijednosti kao hipotetskog konstrukta, dostupna i mjerljiva samo posredno, vezana je uz kulturu pojedine zajednice pa se rezultati primarno mogu tumačiti samo u okviru autentične zajednice. Vrijednosne orijentacije odraslih (punoljetnih) osoba ukazuju na utjecaj životnog iskustva, obrazovnog statusa i dobi ispitanika. Značajnost istraživanja jest mogućnost primjene na odgojno-obrazovni kurikulum. Pojedine rezultate moguće je vrjednovati kao indikatore za daljnji rad i s djecom i s roditeljima.

5. Zaključak

Ovaj rad ukazuje na postojanje međugeneracijskog prijenosa vrijednosti s roditelja na njihovu djecu, adolescente, učenike viših razreda Osnovne škole Tučepi, za vrijednosti *odgovornost, stvaralaštvo, neovisnost, materijalna sigurnost i privatnost*. Ovi su rezultati sukladni drugim istraživanjima (Reić Ercegovac i Koludrović 2010.; Crace, Brown, 1996.; Brown, 2002.). Poznavanje spoznajnih mogućnosti adolescenata ukazuje na činjenicu da adolescenti ne mogu definirati pojedine vrijednosti ni razjasniti razloge značajnosti, što posredno svjedoči o međugeneracijskom prijenosu vrijednosti. Nije ustvrđeno postojanje

međugeneracijskog prijenosa za vrijednosti *pripadanje, samoostvarenost, solidarnost, zdravlje, skromnost, tradicijske vrijednosti, znanje i duhovnost*. Ustvrdena je kovarijabilnost pojedinih vrijednosti, osobito ekološke svijesti, zdravlja, skromnosti, znanja i duhovnosti. Ponovljena, longitudinalna istraživanja možda bi ukazala na promjene vrijednosnih orijentacija mladih.

Polazište da vrijednosne orijentacije nisu urođene oslobada prostor za osmišljeno, cilju usmjereno i voljno motivirano spoznavanje, učenje i podučavanje temeljnih životnih vrijednosti. Spoznaja i autentično iskustvo omogućava pojedincima smisleno preuzimanje vrijednosti i izgrađivanje osobnih vrijednosnih orijentacija kao preduvjeta kvalitetnog, društveno prihvatljivog ponašanja.

Literatura:

1. Aristotel (1988.): *Nikomahova etika*, Zagreb: Globus.
2. Altemeyer, B. (1988.): *Enemies of freedom: Understanding right-wing authoritarianism*, San Francisco, CA: Jossey-Bass Publishers.
3. Baer, D.; Curtis, J.; Grabb, E.; Johnston, W. (1996.): What values do people prefer in children? A comparative analysis of survey evidence from fifteen countries, u: Selogman, C.; Olson, J. M.; Zanna, M. P. (ur.), *The Psychology of Values. The Ontario Symposium, Vol. 8*, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
4. Brow, D. (2002.): The role of work values and cultural values in occupational choice, satisfactions and success: A theoretical statment, u : D.Brown (ur.), *Career Choice and Development* (4) (465. – 509.), San Francisco: Jossey-Bass.
5. Crace, R. K.; Brown, D. (1996.): *Life Values Inventory*, Chapel Hill, NC: Life Value Resources.
6. Parlament svjetskih religija (1993.): *Deklaracija o svjetskoj etici*, http://classic.weltethos.org/pdf_decl/Decl_croatian.pdf (20. 11. 2011.).
7. Feather, N. T. (1986.): Cross-cultural studies with Rokeach Value Survey: the Flinders program of research on values, *Australian Journal of Psychology*, 27, 151. – 164.
8. Ferić I. (2009.): *Vrijednosti i vrijednosni sustavi: psihologijski pristup*, Zagreb, Alinea.
9. Grusec, J. E.; Goodnow, J. J. (1994.): Impact of parental discipline methods on the child's internalization of values: A reconceptualization of current points of view, *Developmental Psychology*, 30, 4. – 19.
10. Hentig, H. von (1997.): *Humana škola*, Zagreb: Educa.

11. Hoge, D. R.; Petrilo, G. H.; Smith, E. I. (1982.): Transmission of religious and social values from parents to teenager children, *Journal of Marriage and the Family*, 44, 569. – 580.
12. Inglehart, R. (1990.): *Cultural Change in Advanced Industrial Societies*, Princeton, NJ: Princeton University Press.
13. Janković, J. (1998.): Vrednote u kontekstu obiteljskog sustava, *Revija za socijalnu politiku*, 1, 13 – 22.
14. Janković, J. (2004.): Savjetovanje u psihosocijalnom radu, Zagreb: Etcetera.
15. Juul J. (2009.): *Život u obitelji: najvažnije vrijednosti u zajedničkom životu i odgoju djece*, Zagreb: Planetopija.
16. Knafo, A.; Schwartz, S. H. (2001.): Value socialization in families of Israeli-born and Soviet-born adolescents in Israel, *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 32 (2), 213. – 228.
17. Krech D.; Crutchields R. S. (1972.): *Pojedinac u društvu*, Beograd: Naučna knjiga.
18. Leff, H. L. (1978.): *Experience, environment and human potential*, New York: Oxford University Press.
19. Ljubetić, M. (2009.): *Vrtić po mjeri djeteta*, Zagreb, Školska knjiga.
20. Maio, G.; Olson, J. M. (1998.): Values as truismus: Evidence and implications, *Journal of Personality and Social Psychology*, 37, 104. – 117.
21. Mougniote, A. (1995.): *Odgajati za demokraciju*, Zagreb, Educa.
22. Ujedinjeni narodi, *Opća deklaracija o pravima čovjeka*, http://www.ohchr.org/EN/UDHR/Documents/UDHR_Translations/src2.pdf (20.11.2011.).
23. Raboteg-Šarić, Z.; Brajša-Žganec, A. (1993.): Sustav terminalnih vrednota adolescenata prije rata i u ratu, *Psychologia Croatica*, 1 (1 – 2), 17. – 26.
24. Reić Ercegovac, I.; Koludrović, M. (2010.): Međugeneracijski prijenos vrijednosnih prioriteta između majki i kćeri, Split: *Školski vjesnik*, 1 (59), 89. – 99.
25. Rohan, M. J.; Zanna, M. P. (1996.): Value transmission in families, u: Selogman, C.; Olson, J. M.; Zanna, M. P. (ur.), *The Psychology of Values. The Ontario Symposium*, Vol.8, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
26. Schwartz, S. H. (1992.): Universals in the content and structure of values: Theoretical advances and empirical tests in 20 countries, *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, 1. – 65.
27. Seligman, C.; Katz, A. N. (1996.): The dynamics of value systems, u: Selogman, C., Olson, J. M.; Zanna, M. P. (ur.), *The Psychology of Values. The Ontario Symposium*, Vol.8, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
28. Rokeach, M. (1973.): *The nature of human values*, New York: Free Press.

Ivana Visković*

Trasferimento dei valori tra generazioni (dai genitori ai figli adolescenti) nel comune di Tučepi¹

UDK: 316.356.2(497.5 Tučepi)
Comunicazione al congresso

Ricevuto: 14. 5. 2012.
Accettato per la stampa: 20. 5. 2012.

Riassunto: *I valori sono parte della personalità di ogni individuo, sono punti di partenza per opinioni e atteggiamenti, regolatori delle azioni e dell'accettazione e/o rifiuto delle norme sociali. I valori si costruiscono nell'ambito dell'autentica comunità di vita e si plasmano con le scelte personali e le azioni dell'individuo. I valori giocano un ruolo importante nel determinare la direzione del comportamento del singolo.*

Il presente lavoro offre il quadro dell'analisi dei valori di base e i risultati della ricerca empirica sul trasferimento di valori intergenerazionale dai genitori ai ragazzi delle classi più anziane della scuola elementare di Tučepi. Nella ricerca si è fatto l'uso dello strumento di Crace e Brown "Valutazione dei valori che determinano i comportamenti e influenzano il processo decisionale" (Crace e Brown, 1996).

I risultati della ricerca indicano il trasferimento intergenerazionale dei valori: responsabilità, indipendenza, creatività, sicurezza materiale e la cura di sé. Una differenza statisticamente rilevante è stata riscontrata tra i genitori e i figli per quel che riguarda il grado di realizzazione, appartenenza, coscienza ecologica, solidarietà, salute, modesta, valori tradizionali/familiari, sapere (studio) e spiritualità. È stata dimostrata l'esistenza di una correlazione negativa tra il livello di soddisfazione con la propria esistenza e il senso di appartenenza e i valori tradizionali. L'analisi fatta non ha fornito indicazioni circa la correlazione tra l'occupazione dei genitori campione e la loro valutazione del livello di soddisfazione con la propria esistenza. I risultati indicano che i ragazzi mostrano un livello di soddisfazione maggiore rispetto ai genitori.

Parole chiave: *bambini, trasferimento di valori intergenerazionale, genitori, valori.*

¹ Il presente saggio è parte della tesi di laurea dal titolo "Il trasferimento intergenerazionale di valori" (relatore Prof. Maja Ljubetić).

*mr. sc. Ivana Visković
Dječji vrtić „Biokovsko
zvonce“, Makarska
FPMOZ,
Sveučilište u Mostaru
viskovicivana@gmail.com

*Ivana Viskovic, M. A.
Kidergarten "Biokovsko
zvonce", Makarska
FPMOZ,
University of Mostar
viskovicivana@gmail.com

*Mr.sc. Ivana Visković
Asilo nido „Biokovsko
zvonce“, Makarska
FPMOZ,
Università di Mostar
viskovicivana@gmail.com